Sisäministeriö
Inrikesministeriet

4.2.2021

Eduskunnan hallintovaliokunta

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta - Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa (VNS 3/2020 vp)

Sisäministeriön lausunto
Kehittämisjohtaja Harri Martikainen

Yleistä selonteosta

Agenda 2030 selonteko esittelee toimenpiteet, joilla hallitus edistää kunkin 17 kestävän kehityksen tavoitteen toteutumista Suomessa ja globaalisti. Selonteko laadittiin tiiviissä yhteistyössä valtioneuvoston kesken monipuolisesti eri tahoja osallistaen. Se on kunnianhimoinen ja laaja kokonaisuus, jonka kautta suomalaista yhteiskuntaa sekä Suomea osana globaalia yhteisöä on mahdollista ohjata kohti kestävän kehityksen tavoitteita.

Tilannekatsaus sisäiseen turvallisuuteen ja kestävään kehitykseen

Sisäministeriön hallinnonalaa koskevat erityisesti Agenda 2030 tavoitteet 16, 10 ja 5. Tavoite 16 osalta voidaan todeta, että Suomi sijoittuu erinomaisesti kansainvälisissä vertailuissa, joissa mitataan arjen turvallisuutta ja yhteiskuntarauhaa sekä demokratiaa, perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja luottamusta viranomaisiin sekä oikeusjärjestelmään. Poliisibarometrin mukaan turvallisuusviranomaisiin luottaa paljon tai erittäin paljon vähintään 86 prosenttia vastaajista. Työllisyys, koulutus, yhteiskunnallinen osallisuus, ihmisten terveys ja korkea hyvinvointi laajasti muodostavat perustan hyvälle arjen turvallisuudelle. Enemmistölle Suomessa asuvia ihmisiä arki onkin turvallisempaa kuin koskaan aiemmin. Esimerkiksi liikennekuolemat ovat lähes puolittuneet viimeisen 20 vuoden aikana ja henkirikoksen uhriksi joutumisen todennäköisyys on noin puolet pienempi kuin 1980-luvulla. Myös turvallisuuden tunne on Suomessa korkea: 87 prosenttia ihmisistä pitää Suomea turvallisena maana.

Henkirikosten vuotuinen määrä on ollut Suomessa laskussa 1990-luvun puolivälistä alkaen. Vuosi 2018 oli poikkeus laskevassa trendissä, samoin kuin vuosi 2020, mutta vielä on liian varhaista sanoa, onko kyse ennemminkin lyhytaikaisesta kuin perustavammasta trendimuutoksesta. Vuonna 2019 seitsemän prosenttia 15–74-vuotiaista suomalaisista oli joutunut läimäisyn tai sitä vakavamman väkivallan kohteeksi. Kansallisen rikosuhritutkimuksen mukaan fyysisen väkivallan taso on vaihdellut viime vuosina vain vähän. Kodin ulkopuolella iltaisin tapahtuvaa väkivaltaa vähintään kerran vuodessa pelänneiden määrä on viime vuosina laskenut (v. 2015 31% -> v. 2019 28%).

Tavoite 10 osalta on todettava, että eriarvoisuuden kasvu haastaa sosiaalisesti kestävän kehityksen vaikuttaen samalla vahvasti myös muihin kestävän kehityksen osa-alueisiin. Turvallisuuden merkittävimmät eriarvoisuustekijät Suomessa liittyvät väkivallan, onnettomuuksien, syrjinnän ja viharikosten sekä eri tavoin ilmenevän kaltoinkohtelun uhkaan. Esimerkiksi syrjintä ja viharikokset kohdistuvat ennen kaikkea erilaisiin vähemmistöihin. Suurin osa poliisille ilmoitetuista epäillyistä viharikoksista (n. 70 %) liittyy uhrin etniseen tai kansalliseen taustaan. Rikosten tekeminen, niiden uhriksi joutuminen sekä tapaturmat ja onnettomuudet liittyvät usein huono-osaisuuteen, joka kasautuu samoille henkilöille ja saattaa olla ylisukupolvista. Covid 19-pandemian aikana ja sen pitkittyessä on havaittu, että riskiryhmien osalta pahoinvointi on vaarassa kasvaa, millä voi olla vaikutuksia myös sisäiseen turvallisuuteen.

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi

Tavoite 5 osalta on tuotava esiin, että suomalaisista naisista lähes puolet on kokenut jonkinlaista fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa 15 vuotta täytettyään ja noin kolmannes naisista on kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa nykyisen tai entisen kumppanin taholta. Vuosittain noin seitsemän prosenttia naisista ja kolme prosenttia miehistä joutuu kumppaninsa tekemän väkivallan tai väkivallalla uhkailun uhriksi. Poliisin tietoon tulleiden raiskausten ja lasten seksuaalisten hyväksikäyttöjen määrä on kasvanut voimakkaasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Uhritutkimusten mukaan raiskausten määrä on kuitenkin pysynyt aiemmalla tasolla ja lapsiin kohdistuvien tekojen määrä laskenut, eli tapaukset tulevat ilmi aiempaa useammin.

Ihmiskauppaa tapahtuu Suomessa yhä enemmän, mutta se myös tunnistetaan aiempaa paremmin. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään ohjautuneiden uhrien määrä on viime vuosien aikana moninkertaistunut. Merkittävän osan ihmiskaupasta arvioidaan kuitenkin edelleen jäävän piiloon. Tällä hetkellä noin kolmasosassa tapauksia uhrit ovat joutuneet hyväksikäytön kohteeksi Suomessa, kun aiemmin suurempi osa uhreista esiin tulleissa tapauksissa oli joutunut ihmiskaupan uhriksi ulkomailla.

Miten edistämme sosiaalisesti kestävää turvallisuutta?

Sanna Marinin hallitusohjelmassa on mukana useita toimenpiteitä turvallisen ja vakaan yhteiskunnan edistämiseksi, mm. naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman laatiminen, ihmiskaupan uhrien aseman parantaminen sekä sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä uhkaavaan järjestelmälliseen häirintään ja maalittamiseen puuttuminen. Muun muassa rikosuhripalveluita on jo parannettu perustamalla SERI-tukikeskuksia seksuaalista väkivaltaa kokeneille ja turvakotipaikkoja lähisuhdeväkivallan uhreille. Lisäksi moniammatillisia toimintamalleja (kuten MARAK ja Barnahus) on kehitetty ja levitetty perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseksi.

Poliisi on pannut merkille lasten ja nuorten kasvaneen ahdistuksen pandemiavuonna, ja on nostanut prioriteeteissä korkealle nuorten rikoskierteen ehkäisyyn ja katkaisuun pyrkivän Ankkuritoiminnan, jota tehdään nyt kaikilla poliisilaitoksilla yhteensä 38 tiimin voimin. Vuoden 2021 alussa avattiin uusi tiedonkeruujärjestelmä Ankkuritoiminnan ammattilaisten käyttöön, minkä tavoitteena on vahvistaa Ankkuritoiminnan tietopohjaa. Ihmiskaupparikosten paljastamiseen ja tutkimiseen on perustettu ryhmä, joka aloittaa toimintansa helmikuun 2021 aikana. Sisäministeriö ja poliisi ovat myös mukana Tiedolla vihaa vastaan -EU-hankkeessa, jossa kehitetään viharikoksiin ja vihapuheeseen liittyvää tiedonkeruuta, paikallisen tason yhteistyötä sekä tuotetaan materiaalia viharikosten ja vihapuheen vastaisen työn tueksi.

Se, miten kestävän kehityksen haasteet globaalisti ratkaistaan, vaikuttaa merkittävällä tavalla rauhaan, vakauteen ja valtioiden välisiin suhteisiin. Suomi tuottaa turvallisuutta ja kantaa vastuuta kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisestä mm. osallistumalla kansainväliseen siviilikriisinhallintaan. Vuosittain n. 120 suomalaista asiantuntijaa työskentelee kohdemaissa ehkäisten terrorismia ja kansainvälistä rikollisuutta sekä tukien rajavalvontaa ja maahanmuuttoviranomaisia. Asiantuntijoiden määrää on tarkoitus kasvattaa lähivuosina 150 asiantuntijaan.

Maahanmuutto ei itsessään ole sisäisen turvallisuuden kysymys, mutta sääntelemättömänä muuttoliike voi aiheuttaa epävakautta valtioiden sisällä ja välillä. Suurin osa globaalista muuttoliikkeestä on hallittua ja tapahtuu työn, perhesiteen tai opiskelun perusteella. Hallitusohjelman mukaisesti laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastainen toimintaohjelma päivitetään vuosille 2021−2024. Päivitettävällä ohjelmalla pyritään vaikuttamaan kokonaisvaltaisesti siihen, ettei Suomeen syntyisi virallisen yhteiskunnan ulkopuolelle jäävää varjoyhteiskuntaa. Toimintaohjelmassa tarkastellaan toimenpiteitä, joilla ehkäistään oleskelua maassa ilman oleskeluoikeutta, alkaen ennakoivista toimista lähtö- ja kauttakulkumaissa ja jatkuen aina kotiin paluuseen ja uudelleenkotoutumiseen.

Sisäasiainhallinnon kestävän kehityksen sitoumus

Sisäministeriö-konserni toteuttaa lokakuussa 2019 annettua kestävän kehityksen toimenpidesitoumusta, jossa painopisteenä on ilmastonmuutokseen varautuminen sekä turvallisuuden yhdenvertaisuuden edistäminen. Hallinnonalan tavoitteena on pienentää hiilijalanjälkeään 75% vuoteen 2035 mennessä, taata hälytyspalveluiden samankaltainen palvelutaso samankaltaisilla alueilla sekä parantaa rikosten tekijöiden ja niiden uhrien palveluun ohjausta rikoskierteen katkaisemiseksi sekä toistuvien uhrikokemusten estämiseksi. Myös hallinnonalan virastot ovat antaneet omia kestävän kehityksen sitoumuksiaan.